

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนที่ก่อกำเนิดขึ้นจากพลังทางความคิดของมนุษย์ ในดินแดนของตะวันตก ด้วยการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ ที่ต้องการการแสดงออกทางความคิดอย่างเสรี โดยปราศจากการปิดกั้น หนังสือพิมพ์ จึงเป็นสถาบันสาธารณะรับใช้สังคมในการตอบสนองการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และเป็นเวทีแห่งความคิดอย่างเสรี ในสังคมเสรีนิยม

แนวคิดเหล่านี้ได้แพร่กระจายไปยังประเทศต่างๆของโลกพร้อมกับการเคลื่อนตัวของลัทธิจักรวรรดินิยม ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลของแนวคิดเหล่านี้ด้วยเช่นกัน หนังสือพิมพ์ฉบับแรกจึงอุบัติขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2387 โดยหมอบรัดเล เป็นผู้ให้กำเนิดหนังสือพิมพ์ฉบับแรกชื่อว่า "บางกอกเรคคอร์ด" (Bangkok Recorder) เป็นหนังสือพิมพ์รายเดือนที่บรรจุข่าวสารความทั่วไปและข้อคิดเห็นตามแนวปรัชญาตะวันตกอิทธิพลของปรัชญาและแนวคิดเหล่านี้ก็ได้หล่อหลอมและพัฒนาการวางกรรวิธีหนังสือพิมพ์ไทยจนกระทั่งเข้าสู่สังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ในสังคมระบอบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์จะเป็นผู้คอยระวัง² สอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวของสังคม รวมถึงเฝ้าสอดส่องการปฏิบัติงานของรัฐบาลให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง คอยหักท้วงในสิ่งที่อาจเกิดผลเสียต่อประชาชน ทำให้ประชาชน มีโอกาสรับรู้การทำงานของรัฐบาล พฤติกรรมขององค์กรต่างๆ หนังสือพิมพ์เป็นปากเสียงแทนประชาชน คอยพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของสังคมประเทศชาติ ถ้าปราศจากหนังสือพิมพ์แล้ว ทั้งประชาชนและรัฐบาลก็ยากที่จะเกิดความสมดุลในการปกครองบ้านเมืองได้ ขาดสะพานเชื่อมโยงระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์จึงเป็นสถาบันสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริง ให้ปรากฏแก่สายตาประชาชน โดยการเสนอรายงานความคิดเห็นหลายๆฝ่าย ให้ประชาชนได้รับรู้ และสามารถวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง หนังสือพิมพ์จึงทำหน้าที่ ดังนี้

¹ เสลา เรขะรุจิ, หนึ่งศตวรรษหนังสือพิมพ์ไทย (อัดสำเนา), หน้า 6

² มาลี บุญศิริพันธ์, หลักการทำหน้าที่พิมพ์เบื้องต้น, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2534) หน้า 6

1. เป็นผู้พิทักษ์ ดูแล ระวังระวังผลประโยชน์ของสังคม โดยรวบรวม ถ่ายทอดรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็ว
2. เป็นสื่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร โดยวิธีการรายงาน อธิบาย วิเคราะห์ วิวิจารณ์ และประเมินพฤติกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับสาธารณะอย่างเป็นธรรม ตลอดจนให้ความกระจ่างชัดต่อเหตุการณ์และปัญหาที่สับสนให้ประชาชนเข้าใจ
3. สืบหอดค่านิยม ทศนคติความเชื่อถือ และมรดกของสังคมไปสู่บุคคลรุ่นต่อไป
4. ให้ความบันเทิงที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดมากมายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

ลาสเวลล์³ (Lasswell) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่น่าสนใจ ได้แก่

1. การสังเกตการณ์สภาพแวดล้อม (Surveillance of the Environment) เป็นการเฝ้าดูแลสอดส่องเหตุการณ์ต่างแล้วรายงานข้อมูลข่าวสาร (Information) กับประชาชน
2. การประสานสัมพันธ์ (Correlation) เป็นหน้าที่ที่เข้ามาช่วยประสานความสัมพันธ์ส่วนต่างๆ อธิบายความและการวิพากษ์วิจารณ์ เกี่ยวกับความหมายของเหตุการณ์ และข่าวสารจัดระเบียบอะไรก่อนหลังและบอกให้รู้ว่าสถานการณ์ทางสังคมอะไรสำคัญกว่าอะไร และเบื้องหน้าเบื้องหลังของข่าวนั้น สะท้อนหรือแสดงออกซึ่งสาธารณมติเป็นเวทีแสดงออกและแลกเปลี่ยน (Opinion Forum) เพื่อความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบเรียบร้อย
3. การถ่ายทอดทางมรดก (Transmission of Social Inheritance) เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมไปยังอนุชนรุ่นต่อไป รวมการศึกษา
- ไรท์ (Wright)⁴ ได้เสนอเพิ่มเติมบทบาทหน้าที่อีกประการหนึ่ง คือ
4. การให้บันเทิง (Entertainment) เป็นการให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และวิธีการพักผ่อนหย่อนใจ และลดความตึงเครียดทางสังคม

ต่อมา แม็คควอล (McQuail)⁵ ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ที่น่าสนใจ คือ

³ H.D. Lasswell, "The Structure and Function of Communication in Society" in L. Bryson (ed.) "the communication of ideas", New York : Harper and Brothers 1948.

⁴ Charles R. Wright, " Functional Analysis and Mass Communication in Lewis A. Dexter and David Manning White (eds) People, Society and mass Communications (New York : free press, 1964)

5. การระดมสรรพกำลัง (Mobilization) เป็นการรณรงค์เปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาสังคม

สุภา ศิริमानนท์⁶ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ความหนึ่งว่า

“ข้อความที่ได้รับการพิมพ์ลงไปในหน้ากระดาษนั้น เป็นข้ออันพึงถือเป็นหลักฐานได้อย่างถาวร ข้อความเหล่านั้นอาจจะนำขึ้นมาอ่านเมื่อใดก็ได้ หน้ากระดาษของหนังสือพิมพ์ก็มิอย่างเหลือเพื่อที่จะเสนอรายงานข่าวได้อย่างล้าลึกกว้างขวางกว่าเครื่องมือสื่อสารมวลชนชนิดอื่น และสามารถจะเสนอรายงานข่าวในลักษณะที่เรียกว่า ดีความหมายหรือแปลความหมาย ในสาระสำคัญของข่าว นั้นๆ ได้ด้วย หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนอย่างเดียวที่สามารถแสดงทัศนคติของตนเองได้โดยผ่านคอลัมน์บทบรรณาธิการ เพื่อชี้แนะให้ผู้อ่านได้คิด ในปัญหาสำคัญๆ กาลนั้นๆ หรือเพื่อสกัดทันทานกรณีต่างๆ บางกรณีที่จะกลายเป็นอันตรายต่อชุมชน พร้อมกันในคราวเดียวกันก็สามารถตีพิมพ์ทัศนคติของผู้อ่านได้อย่างเต็มที่ ชนิดที่ไม่มีเครื่องมือสื่อสารมวลชนชนิดใดทำได้”

สรุปบทบาทหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชน ได้ดังนี้ คือ

การให้ข่าวสาร เป็นการแจ้งให้ทราบถึงข่าวสาร รายงานเหตุการณ์บ้านเมืองอย่างยุติธรรม และถูกต้องเที่ยงตรง จากนั้นก็พยายามดึงให้คนเข้ามามีส่วนร่วมสนใจในเหตุการณ์นั้น คือ *การให้ความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และการสร้างประชาคม* ต่อเหตุการณ์หรือประเด็นความขัดแย้งนั้นๆ ด้วยการวิเคราะห์เสาะแสวงหาข้อมูลพื้นฐาน และข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์กระทำได้ในหลายรูปแบบ โดยที่หนังสือพิมพ์ทำตัวเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานของรัฐและประชาชน เป็นต้น ประการต่อมาคือ *การถ่ายทอดความรู้ ทักษะและการศึกษา* เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม และนวัตกรรมใหม่ ให้แก่สังคมและประชากรสุดท้ายคือ *ความบันเทิง* เป็นการให้ความสนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด

ในโลกสังคมประชาธิปไตยปัจจุบัน เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information Society) การทำหน้าที่ในการรายงานข่าวเพียงแค่ว่าอะไรเกิดขึ้น ที่ไหน อย่างไร อาจจะไม่เพียงพอในการช่วยให้ประชาชนเข้าใจข่าวหรือเหตุการณ์นั้นๆ เพราะนับวันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เป็นความสับสนที่ยากจะแยกแยะได้ ดังนั้นหน้าที่หลักประการสำคัญของหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชน คือการอธิบาย ดีความหมายข่าวหรือเหตุการณ์นั้นๆ ดูโดดเด่น และมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการหุงต้มข่าวสาร พร้อมจะให้ประชาชนรับ

⁵ Denis McQuail "Mass Communication Theory : an Introduction " Sage, London 1983.

⁶สุภา ศิริमानนท์,โอกาสและลักษณะการอย่างไรที่นับว่าเหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นลำปาง ,ในเอกสารสัมมนา พัฒนาการของ น.ส.พ.ท้องถิ่นภาคเหนือ,หน้า 70

ประธานได้ทันที จึงควรจะเป็นข้อมูลที่ผ่านกลั่นกรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้ว ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง เบื้องหน้าเบื้องหลังข่าวหรือเหตุการณ์นั้นๆ รวมทั้งกระตุ้นให้สังคมให้แสดงปฏิกิริยาต่อข่าวหรือเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นพลังทางความคิดที่จะนำไปสู่แก้ไขปัญหาร่วมกันของสังคม และเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะ ต่อเหตุการณ์ความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสังคมประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นให้สังคมแสดงความคิดเห็น และสร้างปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ หรือนโยบายต่างเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ จึงเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุดในสังคมประชาธิปไตยที่หนังสือพิมพ์ต้องหันกลับมามองย้อนว่าวันนี้สังคมของเรามีการแสดงความคิดเห็นมากน้อยเพียงใด และหนังสือพิมพ์ในฐานะสื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มีมากน้อยเพียงใด ในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

หากมองย้อนไปในอดีตจะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นตัวจักรสำคัญในฐานะสื่อมวลชนที่ช่วยผลักดันและต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพตามระบบประชาธิปไตยในบ้านเรามาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งหนังสือพิมพ์ในแต่ละหน้าแต่ละฉบับมีความหมายและคุณค่ามากมายในการบันทึกเหตุการณ์และประวัติศาสตร์ของชาติ เปรียบเสมือนเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ที่สามารถค้นคว้าเรื่องราวเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดี

หนังสือพิมพ์ในแต่ละหน้าจึงถูกออกแบบและบรรจุข้อความในรูปแบบต่างๆกันอย่างมีเอกลักษณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละฉบับ อย่างไรก็ตามก็ยังคงปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนเช่นกัน เพียงแต่ระดับความเข้มข้นของบทบาทหน้าที่บางประการที่แตกต่างกันออกไป อย่างเช่นรูปลักษณ์และข่าวสารในหน้าหนึ่ง เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ เน้นบทบาทหน้าที่การเป็นแจ้งข่าว การรายงานข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ว่ามีอะไรเกิดขึ้นไหน อย่างไร , หน้าบันเทิงหน้ากีฬามุ่งเน้นการให้ความผ่อนคลาย สนุกสนาน หรือการเน้นบทบาทหน้าที่ในการให้ความคิดเห็น อธิบาย ตีความหมาย และวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งการแสดงจุดยืน นโยบาย และความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์อย่างเป็นทางการ อิสระและสัมพันธ์ของความเห็นกับข่าวที่ปรากฏขึ้นในหน้าอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับข่าวที่รายงานในหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นทำหน้าที่ในการส่งเสริมประชาธิปไตยด้วยการเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่องทางสื่อสารระหว่างผู้อ่านและหนังสือพิมพ์ ก็จะถูกสร้างขึ้นอย่างมีรูปแบบเอกลักษณ์ที่เรียกว่าหน้าบรรณาธิการ (Editorial Page)

หน้าบรรณาธิการ (Editorial Page) เกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแยกความคิดเห็นของบรรณาธิการออกจากรายงานข่าวทั่วไป เป็นหน้าแสดงความคิดเห็นของบรรณาธิการที่เกี่ยวกับประเด็นข่าวหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดความสำนึกต่อสังคมด้วยการเสนอความคิดเห็นในหลายทัศนะ สร้างสาธารณมติจากผู้อ่าน สร้างแรงจูงใจในการแสดงความคิดเห็นตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้ผู้อ่าน

เกิดความรอบรู้ปัญหา ซึ่งหน้าบรรณาธิการมิใช่เป็นเพียงแต่บอกให้ผู้อ่านสำนึกในเรื่องของส่วนรวม แต่มีหน้าที่ในการโน้มน้าวให้เกิด การกระทำที่ถูกต้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และเป็นการอุทิศหน้ากระดาษให้กับการสร้าง ความเข้าใจต่อเหตุการณ์ให้กับผู้อ่านอีกด้วย

มาลี บุญศิริพันธ์⁷ กล่าวว่าบทบาทและหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ คือการทำหน้าที่เปรียบเสมือนหนึ่งตัวแทนของชุมชนในการถ่ายทอดความเป็นไป แก้ปัญหาให้แก่สังคม และกระตุ้นสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนทัศนะตามระบอบประชาธิปไตย เป็น 2 บทบาท คือ

1.บทบาทของหน้าบรรณาธิการจากการคาดหวังจากผู้อ่าน คือ ในการลำดับเหตุการณ์และอธิบายความเป็นมา ,พิทักษ์ผลประโยชน์ของสังคม,จัดระบบและวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อน, กระตุ้น ปลุกฝังให้มีการแสดงออกในทัศนะต่างๆและที่สำคัญให้ได้ข้อเท็จจริงที่สำคัญของข่าวนั้นๆ

2.บทบาทของหน้าบรรณาธิการสำหรับหนังสือพิมพ์ คือ เป็นแหล่งสร้างเอกลักษณ์ของหนังสือพิมพ์,สื่อกลางในการแสดงถึงอุดมการณ์,และเป็นตัวชี้ที่สำคัญของการหนังสือพิมพ์

บทบาทหน้าที่เหล่านั้นจะถูกแสดงออกในรูปแบบขององค์ประกอบในหน้าบรรณาธิการ (Editorial Page)ของหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก⁸ ดังนี้

- 1.ส่วนแสดงข้อมูลผู้จัดทำ (Masthead)
- 2.บทบรรณาธิการ
- 3.การ์ตูน (Editorial cartoon)
- 4.จดหมายถึงบรรณาธิการ
- 5.เสียงจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ (Press digest)
- 6.องค์ประกอบอื่นๆ เช่น โคลงกลอน ข่าว ภาพ เรื่องตลกขบขัน โฆษณา หรือบทความจากคนภายนอก

รูปแบบและองค์ประกอบเหล่านี้ ชี้ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการในการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นในสังคมประชาธิปไตย

⁷ มาลี บุญศิริพันธ์, การเขียนบทบรรณาธิการ, ข่าว และบรรณาธิการ หน่วยที่ 8,มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช (นนทบุรี: สุโขทัยธรรมมาธิราช,2530) หน้า575-576

⁸ ดรุณี หิรัญรักษ์,การผลิตหนังสือพิมพ์ หน่วยที่ 6, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (นนทบุรี :สุโขทัย ธรรมมาธิราช,2530) หน้า224-227

งานวิจัยของมาลี บุญศิริพันธ์⁹ เมื่อปี2527 ได้สำรวจความนิยมของผู้อ่านบทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน จำนวน 6 ฉบับ ผลการสำรวจ พบว่า ผู้อ่านอ่านบทบรรณาธิการเป็นประจำเพียงร้อยละ 18.13 อ่านเป็นครั้งคราวร้อยละ 42.5 และไม่อ่านบทบรรณาธิการเลย ร้อยละ 39.38

จากผลการสำรวจนี้ ชี้ให้เห็นว่าจำนวนผู้อ่านบทบรรณาธิการในบ้านเราน้อยมาก ทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอย่างของหนังสือพิมพ์ แต่นำบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ไทยมักเป็นหน้าที่ไม่โดดเด่น เพราะหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ให้น้อย และจัดหน้าไม่มีความน่าสนใจ ในขณะที่แนวโน้มในการแสดงออกทางความคิดที่สังคมในบ้านเรามีความจำเป็น และความสำคัญมากขึ้น แต่หนังสือพิมพ์กลับให้เนื้อที่ลดลง นอกจากนี้จะการสังเกตเห็นว่าหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย มีลักษณะที่แตกต่างกันถึงองค์ประกอบ และการให้ความสำคัญ เช่น บางฉบับมีหน้าบรรณาธิการทุกวัน บางฉบับมีบ้างไม่มีบ้าง และบางฉบับอาจจะไม่มีเลย ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นของสังคมประชาธิปไตยในการสร้างวัฒนธรรมการแสดงออกทางความคิดเพื่อส่วนรวมในการพัฒนาสังคมแบบประชาธิปไตย จึงเป็นที่มาของประเด็นที่จะศึกษา คือพัฒนาการของโครงสร้างแบบของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันไทยว่าเป็นอย่างไร และมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

ปัญหานำวิจัย

1.การจัดหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย มีการเปลี่ยนแปลงและความเป็นมาอย่างไร พิจารณาในแง่ โครงสร้างรูปแบบ หัวข้อเนื้อหา และการให้ความสำคัญ ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพกับแนวปริมาณ

2.การแสดงบทบาทและหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับ เป็นอย่างไร เปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพและแนวปริมาณ

⁹ มาลี บุญศิริพันธ์, การเขียนบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน, โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527หน้า11

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างรูปแบบ และหัวข้อเนื้อหาของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันไทย
2. เพื่อศึกษาความสำคัญของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันไทย พิจารณาจากโครงสร้างรูปแบบ, ปริมาณเนื้อที่, ความโดดเด่นของข้อเขียนของบุคคลที่มีชื่อเสียง, การวางตำแหน่ง และความถี่ในการนำเสนอ
3. เพื่อทราบถึงบทบาทหน้าที่ ซึ่งปรากฏจากเนื้อหาที่นำเสนอในหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย

สมมติฐานการวิจัย

หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพให้ความสำคัญต่อหน้าบรรณาธิการมากกว่า หนังสือพิมพ์แนวปริมาณ โดยพิจารณาในแง่ของความโดดเด่นของข้อเขียนของบุคคลที่มีชื่อเสียง, โครงสร้างรูปแบบ, การให้เนื้อที่, ความถี่ในการนำเสนอ และการแสดงบทบาทหน้าที่

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ฉบับ ดังนี้

1. Bangkok Post
2. สยามรัฐ
3. มติชน
4. กรุงเทพธุรกิจ
5. ไทยรัฐ
6. เดลินิวส์
7. บ้านเมือง
8. ข่าวสด

ซึ่งแบ่งระยะเวลาการศึกษาวิจัยเอกสารออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1. ช่วงปัจจุบัน จะทำการศึกษาระยะเวลา 1 ปี คือ 1 กรกฎาคม 2540 – 30 มิถุนายน

2. ช่วงอดีต จะศึกษาย้อนหลังตั้งแต่ปีแรกของการพิมพ์จำหน่ายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ (ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์เก่าแก่ที่มีอายุยาวนานจะศึกษาในปีแรก หรือปีที่เก่าแก่ที่สุดที่สามารถค้นคว้าในหอสมุดแห่งชาติ) โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างออกเป็นช่วงเวลา (Selection of Time) ทุกๆ 10 ปี (1 ทศวรรษ) จะทำการสุ่มเลือกตัวอย่างมา 1 ปี โดยใช้วิธีการหมุนเวียนไปเรื่อย (Rotation Sampling) ซึ่งสามารถแบ่งช่วงออกได้เป็น ดังนี้

1. พ.ศ.2490-2499
2. พ.ศ.2500-2509
3. พ.ศ.2510-2519
4. พ.ศ.2520-2529
5. พ.ศ.2530-2539

ทั้งนี้หนังสือพิมพ์ฉบับใดที่มีอายุการพิมพ์จำหน่ายต่ำกว่า 10 ปี ในปีพ.ศ. 2539 การศึกษาช่วงอดีตจะเจาะจงเลือกเฉพาะปีที่เริ่มพิมพ์จำหน่ายมาศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปี(พ.ศ.)ที่สุ่มเลือกตัวอย่างในการศึกษาเกี่ยวกับหน้าบรรณาธิการ

ชื่อหนังสือพิมพ์	ช่วงปีที่จะทำการศึกษา (พ.ศ.)					
	ช่วงอดีต					ช่วงปัจจุบัน
	2490-2499	2500-2509	2510-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2541
Bangkok Post	2495	2504	2514	2524	2534	2540-2541
สยามรัฐ	2495	2504	2514	2524	2534	2540-2541
มติชน				2512	2534	2540-2541
กรุงเทพธุรกิจ					2530	2540-2541
ไทยรัฐ		2504	2514	2524	2534	2540-2541
เดลินิวส์		2507	2514	2524	2534	2540-2541
บ้านเมือง			2514	2524	2534	2540-2541
ข่าวสด					2533	2540-2541

นิตยสารศัพท์

หนังสือพิมพ์รายวัน	หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มีชื่อประจำ มีได้เย็บเล่มมีลักษณะเป็นกระดาษใหญ่หลายแผ่นพับ ออกจำหน่ายเป็นรายวันและเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติเผยแพร่ในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด เสนอข่าวทั่วไป หรือเน้นเฉพาะด้านทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ	หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญต่อข่าวประเภทที่มีผลกระทบต่อสังคม ลักษณะเนื้อหาสาระค่อนข้างหนัก เช่นข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวต่างประเทศ เน้นการวิเคราะห์สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการศึกษาคั้งได้แก่ Bangkok Post สยามรัฐ มติชน และกรุงเทพธุรกิจ
หนังสือพิมพ์แนวปริมาณ	หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญต่อข่าวประเภทเจ้าอากรมน์ ตื่นเต้น เช่นข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม ข่าวบันเทิง เป็นต้น เนื้อหาสามารถทำความเข้าใจได้ทันที การจัดหน้าที่หรือหัวขุดขาด เน้นภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญของข่าวหนังสือพิมพ์ประเภทนี้มียอดจำหน่ายสูง ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ บ้านเมือง และข่าวสด
หน้าบรรณาธิการ	หมายถึง หน้าที่มีข้อเขียนบทบรรณาธิการ หรือบทนำ ในหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งปกติจะวางอยู่บนหน้าในของหนังสือพิมพ์
โครงสร้างรูปแบบ	หมายถึง การจัดหน้าหน้าบรรณาธิการ (Editorial page) พิจารณาองค์ประกอบในหน้าได้แก่ ส่วนแสดงข้อมูลผู้จัดทำ บทบรรณาธิการ การ์ตูน คอลัมน์จดหมายเสียงจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ บทความประจำบทความหรือทัศนะจากบุคคลภายนอก โคลงกลอน คอลัมน์ปกิณกะและข่าวสั้น
บทความประจำ	หมายถึง ข้อเขียนของบุคคลในกองบรรณาธิการ หรือคอลัมน์นิสต์ประจำ

บทความจากบุคคลภายนอก หมายถึงข้อเขียนหรือทัศนะของบุคคลภายนอก ได้แก่ บทความ บทสัมภาษณ์

การให้ความสำคัญ หมายถึง ความโดดเด่นของนักเขียนที่มีชื่อเสียง เช่น "กาแฟดำ" ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ หรือ "มังกรห้าเล็บ" ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ , รวมทั้งตำแหน่งหน้าที่ว่าง,ขนาดปริมาณเนื้อที่,ความถี่ ในการนำเสนอ

บทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการ หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในรูปขององค์ประกอบของหน้าบรรณาธิการ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในด้านต่างๆต่อไปนี้คือ

- 1.เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้อ่านและหนังสือพิมพ์ เช่น องค์ประกอบในรูปของคอลัมน์จดหมาย ส่วนของข้อมูลผู้จัดทำ
- 2.เป็นช่องทางบอกถึงนโยบาย และจุดยืนของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์หรือประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การบอกถึงนโยบายหรือเรื่องราวเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ หรือการแสดงความคิดเห็นหรือทิศทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ในรูปของบทบรรณาธิการ
- 3.เป็นเวทีเสรีสาธารณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชน เช่น บทความของบุคคลภายนอก
- 4.ให้เนื้อหาเชิงเสียดสีล้อเลียน เช่น ภาพการ์ตูน, โคลงกลอน, คอลัมน์ซุบซิบและขำขัน
- 5.เป็นผู้นำทางความคิด หรือเปิดประเด็นสำคัญทางสังคม เช่น การเสนอแนะความคิดเห็นของนักเขียนประจำกองบรรณาธิการเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาเรื่องหัวข้อเนื้อหา โครงสร้างรูปแบบ และบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวัน ผลการวิจัยจะสะท้อนให้เห็นพัฒนาการและการแสดงบทบาทหน้าที่ของหน้าบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวันไทย ซึ่งผลการวิจัยจะมีประโยชน์ ดังนี้

1.ด้านวิชาการ ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ด้านบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการแสดงความคิดเห็นและชี้นำสังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยทางวารสารศาสตร์ต่อไป

2.ด้านวิชาชีพ สามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยมาใช้ปรับปรุงหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันไทย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และความต้องการของผู้อ่านในปัจจุบัน